

זמני השבת (אופק ת"א):

כניסה:	יציאה:	ר"ת:
17:30	18:21	19:04

יו"ל ע"י ישיבת קיבוץ "נר ישראל"

עיוני הפרשה

שיעורו השבועי של מורנו המשגיח שליט"א

עיונים

ו. החתם סופר' (שו"ת ח"א, או"ח סי' קעג) כתב וז"ל "מה שהקשה הכ"מ דעדיין לא מתו נדב ואביהו, יש לומר, שבשמנה ימי מילואים **שנאמר בהם רחיצת כל גופם לא בעי קידוש ידים ורגלים**, וביה"כ היה מצווה יתירה לטבול ולקדש ובאמת אינו חייב מיתה ביה"כ אם עבד בלא קידוש כמ"ש רמב"ם בעצמו (ה"ז) נמצא, **התחלת תשמיש הכיור היה ביום ב' אחר ח' למילואים** ואז כבר מתו נדב ואביהו, כנלענ"ד לישב". עכ"ל.

ז. בספר 'ראש המזבח' (זבחים כ: ד"ה או שטבל) תירץ ע"פ מש"כ תוס' במסכת ע"ז (לד.) וז"ל "וה"ר יעקב מאורלייני"ש פירש דאפי' נתקדשו, מ"מ **כל ז' ימי המילואים שהיה משה מעמיד המשכן ומפרקו, היה נחשב כמו במה** ואין בגדי כהונה בבמה כדאמר בפ"ב דזבחים (דף קיט:)" וה"ה אין חובה של קידוש ידיו ורגליו כמ"ש כדאיתא בזבחים (קיג) ובגמרא (ק"ט) יליף מקרא 'ובקרבתם אל המזבח'. ועוד איתא בילקוט שמעוני (ויקרא - פרק ח - רמז תקטו) "ויקרב משה את אהרן ואת בניו וירחץ אותם במים" - **באותה שעה זכו לקידוש ידים ורגלים** באותה שעה זכו בטבילת יום הכפורים". משמע שאכן בז' ימי המילואים לא רחצו מהכיור, רק אחרי שמתו נדב ואביהו. וכ"כ ב'כלי חמדה' (כי תשא אות ג).

ח. בספר 'ברכת הזבח' (זבחים שם) הקשה על שיטת הרמב"ם דהלא בפ' כי תשא עדיין לא התכהן פנחס ורק לאחר זמן במעשה זמרי ואיך כללו במנין הכהנים. ועוד הקשה הלא נדב ואביהו היו בחיים באותו הזמן כק' הכס"מ. ותירץ "וצריך לומר, **שמשה ראה בנבואה שיתכהן פנחס וימותו נדב ואביהו**" ולכן גירסת הרמב"ם היא הנכונה וילפינן מהפסוק בכי תשא אהרון ובניו שלשה ופנחס (בן בנו) עמהם ע"ש העתיד. אך צ"ע, הלא בגמרא מביא פסוק זה. ואולי היה לפני הרמב"ם גירסא אחרת בגמרא כמ"ש התורה תמימה עיין בדבריו (שם אות ט). וכ"כ ה'אבן האזל' (שם) וז"ל "ובודאי היה גירסתו כן בגמרא".

אמנם ה'מלבי"ם (שמות ל"ט) מוכיח שלא יתכן לגרוס כגירסת הרמב"ם בגמרא בזבחים, שהרי פנחס לא נתקדש עדיין, ורק לדעת ר"י ור"ש בזבחים (דף ק"א ע"ב) פינחס נתכהן תיכף, אבל כיון דמאמר זה אמרו ר' יוסי בר' **חנינא**, ור' חנינא **אביו** ס"ל בזבחים שלא נתכהן פינחס עד שהרגו לזמרי אי אפשר לומר שר' יוסי חולק עם אביו, ומוכרח כגירסא דידן שלמד מן הכתוב בפ' פקודי (מ' ל"א) "עכת"ד.

ט. בספר 'כהן פאר' (זבחים שם) מתרץ, שעיקר הלימוד מהפסוק בפקודי, והוקשה לריב"ח למה הפסוק כלל את משה עמהם, **הלא לא שימשו ביחד**, שמשה שימש בז' ימי המילואים ואהרון ובניו מיום שמיני ואילך. על כרחך שעיקר כוונת התורה בפסוק זה, ללמדנו מנין שיעור הכהנים בכיור, ואם היה כותב 'ורחצו אהרון ובניו' היינו אומרים '**חמשה**' שהרי נדב ואביהו היו בחיים, לכן כלל משה עם אהרון (אף שלא שמשו יחד) והם שנים ועוד 'בניו' של אהרון ומיעוט רבים שנים, הרי ארבעה. וזה עומק הפשט בדברי רש"י בזבחים שכתב "שאף משה כהן היה בשבעת ימי המילואים ואע"ג דלא כהנו בבת אחת, מיהו קרא להכי **מידריש**" והבן.

י. ב'יריעות שלמה' (שם) מתרץ ע"פ רש"י בפרשת שמיני עה"פ "הוא הדבר אשר צוה ה' בקרובי אקדש" - והביא רש"י מזבחים (קטו) היכן דיבר? ונועדתי שמה לבני ישראל ונקדש בכבודי (שמות כט) אל תקרי בכבודי, אלא במכובדי. אל"מ משה לאהרון, אהרן אחי, **יודע הייתי שיתקדש הבית במידועיו של מקום** והייתי סבור או בי או בך, עכשיו רואה אני שהם גדולים ממני וממך" עכ"ל. ולכן א"א לומר כשצוה אהרן 'ורחצו ממנו אהרן ובניו' דקאי על נדב ואביהו, **שכבר רמז לו הקב"ה שלא יצטרך לזה**. ואפשר שזהו ג"כ כוונת השטמ"ק 'שכבר מתו נדב ואביהו' - שכבר נגזר עליהם והודיעו" עכת"ד.

יא. ה'אבי עזרי' על הרמב"ם (שם) מתרץ ע"פ הילקו"ש (י, תקכ"ד) וז"ל "ויקחו בני אהרן נדב ואביהו... **מסיני נטלו להם** שכין שראו את משה ואת אהרן שהיו מהלכין תחלה והם באים אחריהם, אמרו נדב ואביהו, מתי שנים זקנים הללו מתים ואנו ננהיג את הקהל, אמר המקום נראה מי קובר את מי, הם קוברים אתכם ויהיו מנהיגים את הקהל" עכת"ד המדרש. מבואר שכבר **בסיני** נגזרה עליהם מיתה, לכן לא החשיבם במנין. והוסיף עוד שלשון הפסוק (שמות ל"ב) 'ורחצו ידיהם ורגליהם ולא ימותו והיתה להם חק עולם ולו לזרעו **לדורותם**' וכיון שנגזר עליהם שימותו קודם שנשאו ולא שייך בהם 'לדורותם' ע"כ שלא מנאם הכתוב. והוספה זו רק לפי דברי הרמב"ם שלמד מהפסוק בכי תשא, כיון שבפסוק בפרשתנו לא נאמר 'לדורותם'.

ורחצו ממנו משה ואהרן ובניו (שמות מ, לא) איתא בזבחים (יט): "אמר רבי יוסי ברבי חנינא: כל כיור שאין בו כדי לקדש **ארבעה** כהנים ממנו, אין מקדשין בו שנאמר (בפרשתנו) ורחצו ממנו משה ואהרון ובניו" ופירש"י (שם) "משה ואהרן - תרין ובניו תרין". וברמב"ם (הלכות ביאת המקדש פרק ה"ג) הביא **מקור אחר** וז"ל "כמה מים צריכין להיות בכיור, אין פחות מכדי לקדש ממנו ד' כהנים שנאמר (בפרשת כי תשא) 'ורחצו ממנו אהרון ובניו' והיו אלעזר ואיתמר **ופינחס** עמהם הרי ארבעה" עכ"ל. ומה שצריך פנחס עמהם, אף שבפסוק כתוב 'בניו'. צ"ל דס"ל 'בני בניו' הם כבנים. וכתבו האחרונים (התו"ת מ, לא. והאבה"ז שם) שהיה לרמב"ם גירסא אחרת בגמרא. ועל שני המקורות יש להקשות, הלא **נדב ואביהו** היו עדיין בחיים ורק ביום השמיני למילואים מתו, וא"כ 'בניו' של אהרון 'ארבעה' וצריך כיור הראוי **לששה** או **חמשה** אנשים? ויש ליישב בכמה אופנים:

א. ב'שיטה מקובצת' (זבחים שם, אות ג) וז"ל "ואם תאמר ליבעי שיתא דד' בניו היו לאהרון. וי"ל **דכבר מתו נדב ואביהו**" עכ"ל. ודבריו צ"ע, שהרי מתו רק **ביום השמיני** כמבואר בפסוקים ומשה שימש רק **בשבעת** ימי המילואים כמ"ש רש"י שם.

ב. עוד תירץ השטמ"ק שם וז"ל "**דבשמיני למילואים נמי שימש משה**, שמה שהובחרה העבודה באהרון כדכתיב 'קרב אל המזבח' היינו דווקא עבודת היום כגון עגל וכבש דשייכי ליום השמיני... אבל תמידין וקטורת, זה עשה משה" עכת"ד. וכן משמע מרש"י בפרשתנו וז"ל "**יום שמיני** למילואים והשוו כולם לכהונה ותרגומו ויקדשון מניה. בו ביום קדש משה עמהם". ושפיר לומדים מהפסוק הזה שהיו ארבעה כהנים בלבד באותו הזמן משה, אהרון, אלעזר ואיתמר. ויש להעיר שרש"י סותר דבריו שפירש שם בסוגיא וז"ל "שאף משה כהן היה **בשבעת** ימי המילואים ואע"ג דלא כהנו בבת אחת מיהו קרא להכי **מידריש**" עכ"ל. משמע שמשה לא שימש ביום השמיני כלל. ועיין מה שהאריך בספר 'מגד יעקב' (לרבי יעקב גד קליימן שליט"א. זבחים סימן מה). ועוד הקשה ה'אבי עזרי' (ביאת מקדש ה"ג) הלא בתחילת היום עבדו גם נדב ואביהו ורק בסופו מתו וא"כ היו ששה כהנים בשעת קידוש.

ג. ה'תורה תמימה' מתרץ נפלא וז"ל "יש לומר דפ' הכתוב 'ורחצו' אינו צווי, אלא **ספור דברים בהוה**, כמו והיו רוחצים, שמספר הכתוב שהקים משה את המשכן ושם את הכיור ונתן מים ורחצו ממנו משה ואהרון ובניו, ומצינו הרבה לשונות כאלה במובן זה, וס"ל לר' יוסי בר' חנינא בעל המאמר הזה כמ"ד במ"ד פ' אחרי, **שמתו נדב ואביהו בשביל שלא היו רוחצים ידיהם ורגליהם** קודם כניסתם למקדש, וא"כ היו באמת רוחצים רק שני בני אהרן אלעזר ואיתמר, ועם משה ואהרון הרי ארבעה. ובאמת יש סמוכין לומר דהפ' ורחצו שבכאן אינו צווי, יען כי בכלל צווי ענין זה מבואר בר"פ תשא, ובכאן לא איירי בכלל בענין צוויים אלא בספור דברים" עכ"ל.

ד. ה'כסף משנה' (שם) מתרץ, שעיקר הלימוד מדכתיב 'בניו' ולא **כל בניו** דרשינן מיניה מיעוט רבים שנים, אף שהיו נדב ואביהו בחיים. וז"ל "ותמיהא לי שבזמן שנאמרה אותה פרשה עדיין לא מתו נדב ואביהו וא"כ הוה ליה לאצרוכי שיהיו מים בכיור כדי לקדש ה' או ששה. ורש"י גרס 'ורחצו ממנו משה ואהרון תרין ובניו תרין' והוא פסוק הכתוב בפרשת **פקודי** והשתא ניחא, דה"ק יהיה בכיור מים שיעור שירחצו ממנו משה ואהרון ושנים מבניו, דמיעוט רבים שנים, **דאם לא כן הו"ל וכל בניו**" עכ"ל.

ה. בספר 'עבודת ישראל' כתב להקשות על תרוץ זה, דאם הלימוד ממה שנכתב 'בניו' ולא 'כל בניו' ומזה למדו שהיו רק שנים, א"כ במשיחה שנאמר 'וימשה את אהרון ואת בניו' גם נמשחו רק שנים, וזה ודאי אינו. אלא מוכרח שעיקר הדין דבעינן כיור לארבעה כהנים הוא '**קבלה' וקרא אסמכתא בעלמא** ולכן מה לי קרא דכי תשא מה לי קרא דפקודי. ועיין 'בעל הטורים' (שמות ל"ח) שהביא אסמכתא נוספת וז"ל "**לרחצה** - ד' במסורה [פעם אחת כאן 'ועשית כיור נחשת וכנו נחשת לרחצה'. ועוד פעם להלן מל, 'וישם את הכיור בין אהל מועד ובין המזבח ויתן שמה מים לרחצה'. ועוד פעמיים בפסוק בדה"ב (ב' דו), 'ויעש כיורים עשרה ויתן חמשה מימין וחמשה משמאל לרחצה בהם את מעשה העולה ודיחו בהם והים לרחצה לכהנים בן]. שכל כיור שאינו מחזיק כדי שירחצו ממנו ארבעה כהנים כאחד אינו כיור" עכ"ל. ובמפרשים כתבו עוד אסמכתא, שבפרשת הכיור בכי תשא מוזכר ד' פעמים לרחצה ורחצו ע"ש.

ויברך אתם משה (שמות לט, מג)

איתא בילקוט (תי"ח) "ויברך אותם משה - ר' יוסי אומר: כך אמר להם 'ה' אלקי אבותיכם יוסף עליכם ככם אלף פעמים" עכ"ל. וצ"ב למה ברכם שיוסיף להם 'אלף פעמים' דווקא? וביאר בעל ה'הפלאה' בספרו 'פנים יפות' (שמות לח, כב) הטעם, ע"פ מה שכתוב בילקוט, שביום הקמת המשכן היו עומדים כל ישראל בחצר המשכן בתוך 50 אמות ומשתטחין על פניהם, נמצא שלכל אחד ואחד צריך מקום של ד' אמות על אמה, שהרי 'גברא באמתא יתיב' וכל אחד תופס אמה וכשהוא בפשיטת ידים ורגלים צריך ד' אמות. והנה רוחב חצר המשכן היה 50 אמה על 50 אמה ויכול להכיל רק **שש מאות עשרים וחמש איש בלבד** [50 אמה כפול 50 אמה, הרי לך 2500 אמה, לחלק לאמה על 4 אמות, הרי לך 625] ובזמן ההוא, היה מנין בני ישראל **שש מאות ושלושת אלפים ועוד עשרים ושתיים אלף לווים**, הרי לך 25 אלף איש שצריכים להיכנס בעזרה, כשעל פי החשבון מחזקת רק 625 איש. לכן ברכם משה 'יוסף ה' עליכם ככם אלף פעמים' ויהיה ברכה במקום 'פי אלף' שיוכלו להיכנס כולם בחצר המשכן. ודפח"ח.

לבירודי

מקבץ תשובות מהקוראים שליט"א

א. מדוע לא הזכיר משה את הכרובים כשמפרט את הנצרך למשכן?

א. הבה"ח שב"ד נ"ו מיישבת 'דברי מרדכי' תירץ, כיון שהכרובים היו **מקשה אחת עם הכפורת חשיב כלי אחד**, כמו שבמנורה לא הזכיר כפתוריה ופרחיה וכו' ורק בעשיה מפרט כל דבר ודבר. ב. עוד הראה ל'צרוור המור' (לה, ד) שהק' כן ותירץ וז"ל 'והזכיר להם כל כלי המשכן והארון והכפורת, ולא הזכיר הכרובים. אולי לפי שהייתה פ' זו בהקלה, ואולי נשארו שם אנשים מערב רב, ויחשבו מחשבות שהיו כמו אלהי זהב חס וחלילה" עכ"ל. ויש להעיר ממה שכתב פסוק קודם וז"ל "ורמז גם כן באומרו 'את כל עדת בני ישראל' - להורות, כי בראשונה לפי שנצטווה הדבר לכולם והיה בהם ערב רב לא עלתה המלאכה לפועל, לפי שהם לא ראויים למשכן ולשכינה. אבל עכשיו ויקהל משה את כל עדת בני ישראל, הכשרים בלי עירוב וכלי פסולת".

ב. והנשיאים הביאו את הבושם... ולקטורת הסמים. הלא הקב"ה אמר למשה קח לך - משלך?

א. הרה"ג יהונתן. ש. שליט"א תירץ כבר הקשה כן הרש"ש (יומא ג'), ותירץ ש'קח לך-משלך' קאי רק לענין **פעם ראשונה** ותו לא. וכן תי' השפ"א (שם). יעו"ש מה שהוסיף בזה. וכן תי' הנצי"ב (מרומי שדה, שם), אך דחה פי' זה, כיון דאף לענין שמן המשחה כתיב 'קח לך' דצריך להביא משלו, ובפרשתו כתוב שהנשיאים הביאו אף שמן המשחה, והרי שמן המשחה היה פעם אחת בלבד וא"כ לא שייך לתרץ כנ"ל. ב. עוד תירץ, ש'קח לך-משלך' היינו **שיהא גזבר ע"ז**, וזה שפיר שייך לומר שהנשיאים הביאו את הדברים למרע"ה. ג. עוד הראה לספר 'וללוי אמר' שהביא לתרץ בשם ר' מנחם זעמבא ע"פ הירושלמי ביומא, **שציבור יכול לנדב ולמסור ליחיד ונחשב כשלו**, ואף כאן הביאו הנשיאים למרע"ה כדי שייחשב שהביא משלו וקרוי 'שלו'. ד. והרה"ג משה ללוש שליט"א תירץ לפי התרגום שהנשיאים הכוונה לעננים והם הביאו ברדת המן על המחנה, וידוע **שהמן בזכות משה** כמבואר במסכת תענית (ז). לכן חשיב 'משלך'. והראוני שכן כתב ה'משך חכמה' (ללד). ה. הרה"ג רבי שמעון אביעזר שליט"א תירץ שכל הסימנים היו משל משה ממש, ורק את 'הבושם לקטורת - אפרסמא דכיא' הביאו הנשיאים. והצרי הוא מעץ האפרסמון. ועיין רמב"ן (שמות ללד) וז"ל 'הרמב"ם (כלי המקדש ב, ד) מכניס בקטורת עץ האילן הנזכר הנקרא בערבי "עוד בלסאן", נראה שסבור כי רשב"ג שאמר 'הצרי אינו אלא שרף הנוסף מעצי הקטף' בא לחלוק ולומר שאין הצרי מסממני הקטרת, כי הוא אינו אלא שרף, ובקטרת אין השרף נכנס בו אלא הקטף עצמו". ודו"ק.

ג. אמה אורכו ואמה רוחבו רבוע- הקשה הרה"ג רבי מאיר זרביב שליט"א מה שייך אורך ורוחב בריבוע המזבח והחושן?

א. אמור"ר הגה"צ רבי חיים ישראל שליט"א תירץ לענין המזבח שייך אורך ורוחב **כלפי בית המקדש**, שהרי היה דין היכן להעמידו והיכן יהיו בדיו. וכן תירץ הרה"ג רבי חיים רבינוביץ שליט"א. והוסיף הרה"ג יהונתן. ש. שליט"א שהיתה חשיבות בשעת הבניה לייחד כל צד במזבח באיזה צד יעמוד בעת חנייתם (וכן בביהמ"ק) והיינו שלא יחליפו כל פעם צדדים, שפעם צד א' יהיה לצפון ופעם אחרת צד ב' יהיה לצפון, כי לכל צד יש את החשיבות שלו ומעלין בקודש ולא מורידין כדאשכחן בקרשי הסוכה ואכמ"ל. ב. הרה"ג רבי עדיאל טוויג שליט"א הראה לרשב"א בעבודת הקודש לגבי מבוי (והביאו הבית יוסף סימן ס"ג, כו) **שאורכו היינו 'דרך כניסתו'** וה"ה הכא. אך עדיין לא מתורץ לגבי חושן. ג. הבחור החשוב שב"ד נ"ו תירץ, שגם בחושן מתייחס **כלפי הכהן הלובוש** ואורכו של החושן מקביל לאורכו של האדם (קומתו). ד. רבים תירצו, מחושן לא קשה כלל, כיון שהיה **כפול** זרת אורכו וזרת רוחבו אבל כשהיה פתוח היה אורכו שתי זרת ורוחבו זרת, ופשוט.

א. פעמן ורמון פעמן ורמון על שולי המעיל סביב (שמות לט, כו)

בתרגום יונתן כתב וז"ל "חזירא ורומנא חזירא ורומנא כולהון שבעין ותריין". וצ"ע שהרי לעיל בפרשת תצוה (כח, לד) פירש הוא עצמו "חזירא דדהבא ורומנא דתכלתא... סכומהון שבעין וחד?"

ב. ויהי בחדש הראשון בשנה השנית באחד לחדש הוקם המשכן (שמות מ, יז)

איתא במגילה (י'): "אמר רבי לוי ואיתימא רבי יונתן: דבר זה מסורת בידינו מאנשי כנסת הגדולה, כל מקום שנאמר **ויהי**, אינו אלא לשון צער, ויהי בימי אחשוורוש - הוה המן" ועוד ע"ש. וצ"ע בפרשתנו **ויהי** בחדש הראשון... הוקם המשכן - אותו היום שנטל עשר עטרות והוקם המשכן, מה צער שייך בו?

[אשמח לתשובות שיתפרסמו א"ה במדור **לברורי**, בטל' 0533157838 או במייל [m0533157838@gmail.com].

מוסר

אלה פקודי המשכן משכן העדות (שמות לח, כא)

פירש"י "המשכן משכן - שני פעמים רמז למקדש שנתמשכן בשני חורבנין על עוונותיהן של ישראל". והקשה הגר"ז אחיו של הגר"ח מוולז'ין צוק"ל, הלא יש חיוב להחזיר את המשכון כמפורש בפסוק (שמות כב, כה) "אם חבל תחבל שלמת רעך עד בא השמש תשיבנו לו: כי הוא כסותה לבדה הוא שמלתו לערו במה ישכב". ומדוע לא חזר לנו בית המקדש, אף שנלקח בעוונותינו כמשכון?

אלא, שהתשובה מונחת בפסוק זה גופא 'כי הוא כסותה לבדה היא שמלתו לעורו במה ישכב' - אם היינו מרגישים שבית המקדש הוא 'בית חיינו' וכלי בית המקדש **'במה ישכב'** אי אפשר לישון בלילה, בוודאי היה בית המקדש חוזר אלינו, אבל אם עולם כמנהגו נוהג ורק יש 'משאלת לב' שיבנה בית המקדש במהרה בימינו, אין חיוב להשיב המשכון, עד שיחוננו. ואפשר שזה עומק כוונת המדרש רבה (שה"ש ג, א) על הפסוק "על משכבי בלילות - א"ר אלכסנדרא כשישנתי לי מן התורה ומן המצות, נסמכו לי לילות ללילות, על משכבי בלילות, באו לילות". והבן.

והנה בסוף מלאכי (ג, כב) נאמר "זכרו תורת משה עבדי... הנה אנכי שלח לכם את אליה הנביא" וביאר האלשיך הקדוש סמיכות ב' הענינים, כי חורבן בית ראשון היה על עזבם את **תורתו** (נדרים פא.), ובית שני נחרב עבור **שנאת חנם** (יומא ט ע"ב). ולתקן החטא ההוא בב' דברים כדי שיזכו לבנות בית שלישי שהיא האחרון, אמר זכרו **תורת משה** עבדי לתקן חטא של חורבן בית א', ונגד תיקון חטא ב' אמר הנני שולח את אליה הנביא שיזכו לשלום, שהרי פנחס הוא אליהו 'הנני נתן לו את בריתי שלום'.

וביאר בספר 'תולדות יעקב יוסף' (פקודי, א) שמה שאמרו חז"ל 'חורבן בית ראשון - על עזבם את תורתו' אין הכוונה שהיה ביטול תורה, דאם כן מ"ט כששאל לחכמים ולנביאים לא פרשוהו (נדרים שם). אלא ודאי שהתלמידי חכמים עסקו בתורה, אבל כל זמן שהיה אחדות בין המוני עם לת"ח... היה התורה מגין ומציל על כולם. **מה שאין כן כשגברה השנאה של המוני עם, לתלמידי חכמים והיה פירוד ביניהם, לא היו יכולין להגן על אלו שלא עסקו בתורה**" עכ"ל. לפי דבריו 'על עזבם את תורתו' - לא מתפרש על התלמידי חכמים ובני הישיבות שיושבים ועמלים בתורה, אלא על המון העם ועמי הארצות שעוזבים מקור חיים ועושים פירוד, המבין יבין וה' ירחם.

ואף שאנו עתה בגלות ובחושך, לא עזב הקב"ה רחמיו וחסדיו עמנו, כמו שרמזו בפסוק האחרון שבפרשתנו בו מסיימים את חומש שמות "כי ענן ה' על המשכן יומם ואש תהיה לילה בו לעיני כל בית ישראל בכל מסעיהם" (מ, לח). וידוע ש'יומם' רמז לזמן הגאולה ואילו ה'לילה' רמז לחושך הגלות, והן אמת שהיה ענן ה' על המשכן 'יומם' בהיות בית המקדש קיים, אבל גם עתה 'ואש תהיה לילה בו לעיני כל בית ישראל בכל מסעיהם' - גם בהסתרה שבתוך ההסתרה, נמצא ה' יתברך ומאיר לנו הדרך בעמוד אש - 'הלא כה דברי כאש נאם ה'". ועל כך עונה כל הציבור בסיום הקריאה **'חזק חזק ונתחזק'** - גם עתה בלילה ובגלות, נתחזק בתורה ובאהבת חיים ובעזרת ה' נזכה בקרוב לענן ה' עלינו יומם.

זכות הפצת העלון וזיכוי הרבים

להצלחת

הרב **שלמה רפאל בן פריחה חוה שליט"א**

ימלא ה' משאלות לבו לטובה יראה בשמחת כל בניו וירוהו נחת דקדושה מכל יוצאי חלציו, אמן.